

Praha:1918–2018

místa
akce
příběhy

prague.eu/ceskoslovensko

1918
100
2018

Praha:emoce

OBSAH

Století české státnosti	1
Kalendář významných akcí	6
Mapa centra	14
Místa spojená se vznikem Československa . .	16
Příběhy osobností	22

Název: Praha:1918–2018

Text: Prague City Tourism

Foto: © Prague City Tourism, ČTK

Grafický koncept: Touch Branding

Mapové podklady: IPR Praha

Tisk: All 365 a.s.

Praha 1/2018, 1. vydání, neprodejně

Informace jsou aktuální ke dni 10. 1. 2018

Změna vyhrazena

© Prague City Tourism

Arbesovo nám. 70/4, Praha 5, 150 00

www.prague.eu

Století české státnosti

Rok 2018 není pro naši republiku jen tak obyčejným rokem. Přináší totiž sté výročí vzniku Československé republiky, padesáté výročí Pražského jara (1968) i další dějinná jubilea (1938 a 1948). Všechny tyto události zásadně formovaly národní identitu i každodenní lidské osudy. Poohlédněte se tak s námi za nedávnou minulostí a připomeňte si magické osmičky bouřlivého 20. století.

28. říjen 1918 na Václavském náměstí; foto: ČTK

Na začátku stál Tomáš Garrigue Masaryk

Když bylo 28. října roku 1918 vyhlášeno Československo a Praha se stala metropolí nového státu, splnil se velký sen nejedné generace Čechů i Slováků, kteří dosud žili v habsburské monarchii. Konečně se naplnilo české historické státní právo. Pomohly mu sice události „Velké války“, ale především se o nezávislost zasloužili sami Češi i Slováci. Jejich snaha vytvořit samostatný stát dostala konkrétní obsah ve chvíli, kdy tento požadavek vyslovil **Tomáš Garrigue Masaryk**, uznávaný univerzitní profesor s významnými kontakty v USA či Velké Británii. Pobýval právě v emigraci, za hranicemi Rakousko-Uherska, kde jen s několika podporovateli začal cíleně naplňovat myšlenku nezávislosti. Byli to především **Milan Rastislav Štefánik** a **Edvard Beneš**, na něž se mohl spolehnout.

Další důležitou roli hrála spolupráce s **mocnostmi Trojdohody**. Jejich vítězství ve válečném konfliktu bylo nutnou podmínkou úspěchu. Proto se **Čechoslováci snažili** vytvořením **vojenských legií**, zejména v Rusku, Francii a Itálii, podpořit postup spojeneckých armád. V Paříži se zatím během února roku 1916 ustavila **Národní rada**

československá pověřená reprezentovat budoucí stát. Časem se z ní stala uznávaná prozatímní vláda. Také v USA měl Masarykův program velké zastání mezi představiteli české a slovenské emigrace, avšak daleko zásadnější byl postoj amerického prezidenta Woodrowa Wilsona, jehož podpora mnohé rozhodla.

Příjezd T. G. Masaryka na Wilsonovo nádraží dne 21. prosince 1918; foto: ČTK - Mary Evans - Rights Managed

Česká Maffie

Také na domácí půdě byli lidé připraveni pomáhat odboji. Organizace česká Maffie sháněla a dodávala potřebné informace i finance. Konečně na svátek Tří králů, začátkem roku 1918, se domácí politická scéna veřejně přihlásila k zahraniční akci tzv. Tříkrálovou deklarací. Většina bývalých českých poslanců pak v rámci **Národního výboru československého připravovala skutečně převzetí moci**. Tou poslední zápalnou jiskrou k revoluční změně se stala obyčejná novinová zpráva o přijetí mírových podmínek ke kapitulaci Rakousko-Uherska.

Konečně samostatné Československo

Od prvních okamžiků své existence se **mladý stát postavil na stranu evropské demokracie**. Zárukou mu mělo být široké spektrum politických stran, výrazné intelektuální osobnosti veřejného života v čele s prezidentem Masarykem, sokolské hnutí a bohaté kulturní i společenské aktivity. Mnohonárodnostní složení třináctimilionové republiky však naznačovalo, že to nebude tak úplně jednoduché. Přestože se podařilo uhájit historické hranice, provést důležitou pozemkovou reformu, vytvořit silnou měnu a pokračovat v úspěšném průmyslovém rozvoji, mnohé problémy zůstaly nevyřešené. Brzy se ukázalo, jak **křehká je mezinárodní stabilita versailleského mírového systému v Evropě**. Ani smlouva s Francií nezachránila Československo před agresivními nacistickými záměry.

1938 – Mnichovská dohoda a okupace

Úspěšný start československé státnosti byl násilně ukončen v září 1938, když se vrcholní představitelé **Velké Británie, Francie a Itálie dohodli s Hitlerem na odstoupení části československého území nacistickému Německu**. Stačilo několik podpisů pod dohodou „o nás bez nás“ a první krok k druhé světové válce byl zpečetěn. Marné bylo československé volání po spravedlnosti. Před zraky Společnosti národů byly nacistické agresí otevřeny dveře dokořán.

Zastupující říšský protektor Reinhard Heydrich, vlevo státní tajemník Karl Hermann Frank; foto: ČTK

1948 – Únorový debakl demokracie

Průběh druhé světové války a skutečnost, že se obnovené Československo ocitlo v bezprostřední sféře zájmu Stalinem vedeného Sovětského svazu, umožnily v **únoru 1948 československým komunistům cestu k neomezené moci**. Diktatura jediné politické strany měla různé podoby. Na počátku byla doprovázená tragickými čistkami ve formě politických procesů i fyzickou likvidací potenciálních protivníků v armádě, v řadách konkurenčních politických stran či katolické církve. Symbolem počínající zvůle se stala tragická smrt významného nekomunistického politika Jana Masaryka, dosavadního ministra zahraničí.

Klement Gottwald u nastoupených jednotek milícií dne 28. února 1948; foto: ČTK

1968 – Pražské jaro a srpnová okupace

Další osudový rok pro československou demokracii se začal psát v lednu 1968. Do čela komunistické strany bylo tehdy zvoleno nové vedení a **prvním mužem se stal Alexander Dubček**. Zdálo se, že strana přijímá obrodný proces i otevřenou kritiku své činnosti. Zatímco na domácí scéně, kde byla zrušena cenzura, převládal opatrný optimismus s naivní důvěrou v liberalizaci, Sověti rozhodně odmítali jakékoli změny. Cítili ohrožení československou nakažou a rozhodli se k radikálnímu řezu. Poté, co se ujistili o neposlušnosti československých komunistů, **překročila vojska „bratrské“ Varšavské smlouvy 21. srpna 1968 krátce po půlnoci hranice Československa** s cílem obnovit pořádek a zabránit „kontrarevoluci“. Socialismus s lidskou tváříd nedostal šanci.

Sovětské tanky na Václavském náměstí, srpen 1968; foto: ČTK

1988 – Příchod velkých změn

Přicházející politické změny v Evropě, na jejichž začátku stála sovětská perestrojka, uvolnily vazby dosud pevně spojeného prosovětského bloku. Postoj československých oficiálních kruhů se však téměř neměnil. Nadále odmítaly **občanské iniciativy**, neobjevily se ani náznaky liberálnějšího přístupu ke společenskému dění, což potvrdil **brutální policejní zásah na Václavském náměstí v lednu 1989**. Teprve pád berlínské zdi, události v Polsku i Maďarsku a zejména aktivita pražských **studentů 17. listopadu 1989** přinutily představitele československých komunistů jednat. Pád této garnitury urychlil nepřiměřeně tvrdý postup proti pokojné studentské manifestaci. Okamžitě se vytvořilo **Občanské fórum**, jehož snaha převzít moc v zemi byla korunována velkým úspěchem, když byl **v prosinci 1989** zvolen prezidentem Československa **Václav Havel**.

Konec Československa a nový začátek

Z disidenta posledním československým prezidentem, taková byla role **Václava Havla**, jenž pro mnohé představoval záštitu demokratického vývoje země. Avšak ani on nemohl a nechtěl bránit touze Slováků uskutečnit sen o vlastním státu. K jeho naplnění došlo velmi korektní a přátelskou cestou. **1. ledna 1993** se na mapě světa objevily dva nové státy a začala se tak psát nová kapitola české státnosti. Příznačné bylo, že se na jejím počátku opět objevil **Václav Havel jako první český prezident**.

Letenská pláň – manifestace 25. a 26. listopadu 1989; foto: ČTK

Kalendář významných akcí

Po celý rok 2018 se v Praze koná řada zajímavých výstav, koncertů, přehlídek a dalších akcí, jejichž společným tématem je především vznik Československé republiky, ale i další důležitá jubilea našich dějin. Oslavy vyvrcholí 28. října 2018 velkolepou vojenskou přehlídkou a znovuotevřením Národního muzea. Další informace a akce naleznete na našem průběžně aktualizovaném webu prague.eu/ceskoslovensko.

Výstavy

Obnova Pražského hradu v letech 1918–1929

do 6. května 2018

Tereziánské křídlo Starého královského paláce na Pražském hradě, Praha 1 – Hradčany kulturanahrade.cz

Nakolik se proměnil Pražský hrad v prvních deseti letech po vzniku Československé republiky? Na archivních materiálech lze vidět proměnu Hradu ze zchátralého znaku habsburské moci v symbol nové demokratické republiky. Díky nově vytvořeným 3D modelům lze spatřit i nepřístupné prostory skrývající pozůstatky nejstarších hradních památek.

Založeno 1918 | Labyrintem dějin českých zemí

27. února – 1. července 2018

Císařská konírna na Pražském hradě, Praha 1 – Hradčany kulturanahrade.cz

Výstava představí formou zážitkové expozice tisícileté období, v němž vznikl a vyvíjel se český stát. Stěžejním exponátem je tzv. Vladislavovo privilegium z roku 1158, nejstarší dochovaná listina naší historie. Než ji však návštěvníci budou moci spatřit, musí projít labyrintem dějin...

Založeno 1918 | Doteky státnosti

7. března – 28. října 2018

Jízdárna Pražského hradu, Praha 1 – Hradčany kulturanahrade.cz

Další stěžejní výstava projektu Založeno 1918 je věnována především historii státních symbolů. Návštěvníci uvidí nejvyšší státní vyznamenání udělovaná za uplynulých sto let a také unikátní archívy, vztahující se k přelomovým okamžikům našich novodobých dějin, např. kolekci dekorací Řádu bílého lva, prezidentský automobil Škoda VOS, text rozhlasového projevu prezidenta Beneše po jeho abdikaci v roce 1938 či dopisy Milady Horákové z vězení.

Založeno 1918 | Stráž na Hradě pražském

28. června – 28. října 2018

Tereziánské křídlo Starého královského paláce na Pražském hradě, Praha 1 – Hradčany kulturanahrade.cz

Se vznikem Československé republiky je neodmyslitelně spojeno i založení Hradní stráže. Prostřednictvím stovky fotografií a řady trojrozměrných exponátů výstava seznámí s celou její staletou historií. Nikoliv náhodou případně datum zahájení této výstavy na dobu konání XVI. všesokolského sletu. Právě sokolové se totiž významně podíleli na ochraně Pražského hradu krátce po vzniku republiky.

Alfons Mucha: Slovanská epopej

cca polovina července až konec října 2018

Obecní dům, náměstí Republiky 5, Praha 1 – Staré Město obecnidum.cz

Cyklus dvaceti velkoformátových obrazů Alfonse Muchy (1860–1939) shrnuje dějiny Čechů a dalších slovanských národů. U příležitosti oslav vzniku republiky bude ve výstavních sálech Obecního domu představen výběr z tohoto cyklu. Z kapacitních důvodů však půjde pouze o menší plátna.

Made in Czechoslovakia aneb průmysl, který dobyl svět

27. září 2018 – 30. června 2019

Národní technické muzeum, Kostelní 42, Praha 7 – Holešovice ntm.cz

Vybrané sbírkové předměty živou formou odvyprávějí příběhy významných československých firem i předních osobností československé techniky a průmyslu, zajímavých fenoménů i unikátních výrobků, které se prosadily v Československu i v zahraničí. Expozice tak představí technický a průmyslový vývoj samostatného československého státu za celou dobu jeho existence, tj. od roku 1918 do roku 1992.

28. říjen / Výstava k vyhlášení samostatného československého státu

📅 28. září – 31. prosince 2018

📍 **Obecní dům, náměstí Republiky 5, Praha 1 – Staré Město**
👉 obecnidum.cz

V posledních válečných měsících propůjčil Český pánský klub svoje prostory pro zasedání Národního výboru československého, jehož zástupci, později označovaní jako „muži 28. října“, zde podepsali zákon o vzniku samostatného Československa. A právě v těchto historických místech pořádá Archiv hlavního města Prahy ve spolupráci s Obecním domem výstavu věnovanou tomuto přelomovému období československých dějin.

Národní jubilejní výstava 2018 „Mladé Česko“

📅 14. října 2018 – 30. dubna 2019

📍 **Výstaviště Praha, Výstaviště 67, Praha 7 – Bubeneč** 👉 mladecesko.cz

Výstava jednak odkazuje na minulost a zároveň akcentuje významné státoporné jubileum. První část bude bilanční a odpoví na otázku, čeho jsme za 100 let dosáhli. Druhá část bude vědecko-populárně naučná i vizionářská a měla by nalézt odpověď na to, jací chceme být. Třetí část se zaměří na prezentaci významných průmyslových podniků a na prodej českého zboží. Čtvrtá pak představí současnou českou kulturu tematicky zaměřenou na českou národní identitu.

Česko-slovenská a Slovensko-česká výstava

📅 28. října 2018 – 30. června 2019

📍 **Historická budova Národního muzea, Václavské náměstí 68, Praha 1 – Nové Město** 👉 cesko-slovensko.eu

Výjimečný společný projekt Národního muzea a Slovenského národního muzea přiblíží dějiny společného státu Čechů a Slováků. Ukáže, jak se zpočátku nereálný projekt Československa stal skutečností, zaměří se na to, co oba národy spojovalo, co je rozdělovalo a co vedlo v konečném důsledku k rozpadu společného státu v roce 1992. Vztahy mezi národy vykreslí i na pozadí skutečných osudů

konkrétních lidí. Veřejnost se také bude moci po dlouhodobé rekonstrukci znovu podívat do historické budovy Národního muzea.

Nové sbírkové expozice v Národní galerii v Praze

📅 od 28. října 2018

📍 **Národní galerie v Praze – Veletržní palác, Dukelských hrdinů 47, Praha 7 – Holešovice** 👉 ngprague.cz

Při příležitosti 100. výročí vzniku Československa a 50. výročí srpnových událostí roku 1968 se otevřou dvě patra nových sbírkových expozic. Expozice s názvem 1918–1938 se zaměří na umění od začátku první republiky do roku 1938 a její součástí bude i slavná francouzská sbírka, kterou z velké části nakoupil československý stát brzy po svém vzniku. Na ni naváže expozice 1945–1989 mapující vývoj umění od konce druhé světové války do roku 1989.

Pravda vítězí(vá). Obrazy nejen z českých dějin

📅 28. října 2018 – 3. února 2019

📍 **Národní galerie v Praze – Veletržní palác, Dukelských hrdinů 47, Praha 7 – Holešovice** 👉 ngprague.cz

Cílem výstavy je zamyslet se nad stereotypy spojenými s prezentací historických událostí. Soustředí se na práce na papíře jako na médium, které může zprostředkovat konkrétní (a aktuální) okamžik – prostřednictvím letáků, populárních tisků, autentických záznamů či časopiseckých ilustrací, kdy za použití stejných prostředků lze současně prezentovat jak oficiální pohled na danou událost, tak i jeho pravý opak.

Hudba

Pražské jaro: Československý akcent

📅 12. května – 3. června 2018

📍 **různá místa** 👉 festival.cz

Hlavní dramaturgickou linkou letošního ročníku mezinárodního hudebního festivalu bude připomínka stého výročí založení republiky. Zazní hudba českých a slovenských autorů, jejichž tvorba našla odezvu na světových pódiiích a přispěla tak k vytváření moderního kulturního obrazu Československa a České republiky v zahraničí. Československý akcent se zrcadlí též v programech zahajovacího a závěrečného koncertu.

Pražské jaro: Promenádní koncert

📅 27. května 2018 od 15.00 h

📍 **Valdštejnská zahrada, Letenská 5, Praha 1 – Malá Strana**
👉 festival.cz

Na koncertu k počtě československých legionářů z let 1916–1918 zazní hudba Bedřicha Smetany, Julia Fučíka, Antonína Dvořáka, Františka Kmocha i Karla Hašlera.

Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK: Svatý Václav

📅 27. září 2018 od 19.30 h

📍 Obecní dům, náměstí Republiky 5, Praha 1 – Staré Město

📌 fok.cz

Projekce němého filmu o životě českého světce s živou hudbou Oskara Nedbala a Jaroslava Kříčky. Němý černobílý film z roku 1930 je vůbec prvním snímkem o svatém Václavovi.

Česká filharmonie: Koncert k výročí republiky

📅 3. října 2018 od 19.30 h

📍 Rudolfinum, Alšovo nábřeží 12, Praha 1 – Staré Město

📌 ceskafilharmonie.cz

Přední český symfonický orchestr uspořádá k letošnímu jubileu slavnostní koncert, na kterém zazní mj. předehra k operě Bedřicha Smetany Prodaná nevěsta a světově proslulá „Novosvětská“ symfonie Antonína Dvořáka.

Česká filharmonie: Zahajovací koncert 123. sezony

📅 10. a 11. října 2018 od 19.30 h

📍 Rudolfinum, Alšovo nábřeží 12, Praha 1 – Staré Město

📌 ceskafilharmonie.cz

A ještě jednou Česká filharmonie, která do další koncertní sezony vstupuje s novým šéfdirigentem Semjonem Byčkovem. Pod jeho vedením a za účasti Pražského filharmonického sboru orchestr zahraje v rámci zahajovacího koncertu monumentální symfonii č. 2 Vzkříšení českého rodáka Gustava Mahlera.

Symfonický orchestr Českého rozhlasu národu

📅 28. října od 15.00 h

📍 Rudolfinum, Alšovo nábřeží 12, Praha 1 – Staré Město

📌 rudolfinum.cz

Na mimořádném koncertu pořádaném Českým rozhlasem ve spolupráci s Rozhlasem a televízií Slovenska zazní česká a slovenská státní hymna, Sinfonietta Leoše Janáčka či Dvořákova symfonie č. 9 e moll Z Nového světa.

100 let Republiky

📅 28. října 2018 od 15.00 h

📍 Palác Lucerna – Velký sál, Štěpánská 61, Praha 1 – Nové Město

📌 lucpra.com
Hlavní host večera – rocková kapela Pražský výběr – odehraje jediný koncert v Praze v tomto roce. Dále zde vystoupí rockové hvězdy jako David Koller a Kollerband, Vladimír Mišík a ETC, Ivan Hlas a večer zakončí legendární Garage s Tony Ducháčkem.

Symfonický orchestr hl. m. Prahy FOK: Koncert pro republiku

📅 28. října 2018 od 19.30 h

📍 Obecní dům, náměstí Republiky 5, Praha 1 – Staré Město

📌 fok.cz

Koncert pro republiku je již tradicí a je věnován všem, kdo se o Českou republiku zasloužili... Letos, kdy slavíme „kulaté“ sté jubileum, bude mít obzvlášť slavnostní atmosféru. Na programu je cyklus symfonických básní Bedřicha Smetany Má vlast.

Divadla

Libuše

📅 premiéra 14. září 2018

📍 Národní divadlo, Národní 2, Praha 1 – Nové Město

📌 narodni-divadlo.cz

Opera Libuše vznikala jako dílo inspirované dobovým politickým napětím, jako vize budoucího smíru, kdy se vrátí svornost – předpoklad harmonie. Námětem k jejímu ději se stala legenda o kněžně Libuši, připomínaná již v Kosmově kronice, avšak jako předloha ke zpracování sloužil Rukopis zelenohorský. Bedřich Smetana dokončil tuto operu v roce 1872, na jevišti však zazněla až o devět let později při prvním otevření Národního divadla. Toto dílo je určeno především pro slavnostní příležitosti a i dnes je v Národním divadle uváděno pouze ve významné dny a o státních svátcích. Libuše je nerozlučně spjata s moderními českými dějinami i dějinami Národního divadla, kde mnohokrát v minulosti zazněla jako dílo zcela mimořádné svým humanistickým a společenským poselstvím. Titulní roli vždy interpretovaly přední sólistky souboru. Libuše se dodnes řadí k významným symbolům české národní hudební kultury. Režie: Jan Burian.

Jednoduše Kylián

📅 premiéra 11. října 2018

📍 Národní divadlo, Národní 2, Praha 1 – Nové Město

📌 narodni-divadlo.cz

Balet Národního divadla připravuje v rámci oslav 100. výročí republiky slavnostní premiéru s názvem Jednoduše Kylián. Tímto projektem vzdává hold slavnému českému rodákovi, choreografovi Jiřímu Kyliánovi, který se nepochybně stal ikonou světového tance. Komponovaný večer představí divákům čtyři opusy – Žalmová symfonie, Bella Figura, Petite Mort a Šest tanců.

Plukovník Švec

📅 premiéra 25. října 2018

📍 Nová scéna, Národní 4, Praha 1 – Nové Město

📌 narodni-divadlo.cz

Historická událost z roku 1918 se o deset let později stala námětem divadelní hry – a hned z ní byl v Národním divadle divácký hit. Dalšího nastudování se příběh o legiích v Rusku dočkal v roce 1938. Co by se skutečným příběhem plukovníka Josefa Jiřího Švece, jejíž

jevištně zpracoval Rudolf Medek, udělaly další „osmičky“ v československých dějinách? Hrdinská legionářská hra v současném zpracování, které čerpá z multimediálního a také dokumentárního divadla, přibližuje nejen osud hrdiny, ale i osud hry. Ta se totiž svého času stala předmětem bouřlivé polemiky a boje doslova politického. Režie: Jiří Havelka.

Různé

XVI. všesokolský slet

📅 1. – 6. července 2018

📍 Eden Aréna, U Slavie 2a, Praha 10 – Vršovice

📌 slet.sokol.eu

Česká obec sokolská pořádá všesokolské slety již od roku 1882. Hlavní program letošního sletu vyvrcholí na fotbalovém stadionu SK Slavie Praha jedenácti hromadnými skladbami všech věkových kategorií. Očekává se účast 15 000 cvičenců z České republiky a dalších 2 500 ze zahraničí. Během týdenních oslav proběhne i tradiční průvod historickým centrem Prahy, mše v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha na Pražském hradě, představení Naši furianti na Nové scéně Národního divadla a další kulturní i společenské akce.

Slavnostní vojenská přehlídka

📅 28. října 2018

📍 Evropská, Praha 6

Jedním z vrcholů oslav 100. výročí vzniku samostatného československého státu bude slavnostní vojenská přehlídka na Evropské třídě. V pochodovém proudu se představí téměř 2 000 vojáků Armády České republiky, 200 kusů vojenské techniky, ale i zhruba 300 příslušníků dalších složek Integrovaného záchranného systému. Do přehlídky bude tentokrát zapojena také aktivní záloha, počítá se i s účastí válečných veteránů. Z techniky se představí např. stíhací letouny gripen či L-159 Alca, tanky, obrněná vozidla a vojenské i policejní vrtulníky. Po skončení přehlídky návštěvníci mohou projít Dejvickou ulicí na Letnou, kde bude představena průřezová ukáзка techniky ozbrojených sil a bezpečnostních sborů od roku 1918 do současnosti.

Legiovlak

📅 28. října – 18. listopadu

📍 Nádraží Praha-Dejvice, Václavkova 1, Praha 6 – Dejvice

📌 csol.cz

Souprava 12 historických vagonů tzv. Legiovlaku Československé obce legionářské odpovídá dobovým realitám a přibližuje tak život a boj legionářů. Návštěvníci si prohlédnou zázemí bytovacího vozu, poštní poštu – nejspolehlivější způsob komunikace na tehdejší Sibiři, zdravotní vůz či kovářský vagon s obráběcí dílnou. Způsob boje legionářů přiblíží improvizovaný obrněný vůz či štábní vagon pro plánování operací. Celou akci doprovodí odborný výklad i dobové dokumenty a filmy.

Redakční uzávěrka 10. ledna 2018.

Změna programu vyhrazena.

- 1 Václavské náměstí
- 2 Národní politika
- 3 Palác Lucerna
- 4 Palác Harrachů
- 5 Staroměstské náměstí
- 6 Obecní dům
- 7 Pražský hrad
- 8 Lichtenštejnský palác
- 9 Thunovský palác
- 10 Kolovratský palác
- 11 Clam-Gallasův palác
- 12 Rudolfinum

Místa spojená se vznikem Československa

Václavské náměstí

📍 Praha 1 – Nové Město

Pro mnohé Pražany je Václavské náměstí synonymem Prahy a jádrem metropole. Když král Karel IV. založil Nové Město pražské, vytvořil v těchto místech střed nového osídlení. Ačkoli od té doby náměstí mnohokrát změnilo svou tvář, role nejdůležitějšího společenského centra mu zůstala až do dnešních dnů. Monumentální budova Národního muzea byla svědkem nejedné přelomové události české historie. 28. října 1918 se právě na Václavském náměstí, pod Myslbekovou sochou svatého Václava, shromáždily davy lidí, aby provolaly vznik Československa.

Národní politika

📍 Václavské náměstí 15, Praha 1 – Nové Město

V dolní části Václavského náměstí lze na fasádě jednoho z domů nalézt nenápadnou pamětní desku. Připomíná sídlo vydavatelství novin Národní politika. Tady to všechno 28. října 1918 začalo. Závod tiskařský a vydavatelský měl totiž svůj obchod opatřený výkladem, do něhož se vyvěšovaly aktuální zprávy. V ranních hodinách 28. října kolemjdoucí upoutala vývěska oznamující přijetí mírových podmínek ke kapitulaci Rakousko-Uherska. A tento moment se stal rozhodujícím signálem. Lidé už na nic nečekali. Manifestačně prohlásili Československou republiku za založenou.

Palác Lucerna

📍 Štěpánská 61, Praha 1 – Nové Město

Jeden z nejzajímavějších pražských moderních paláců vznikl v letech 1907–1920. Investorem, organizátorem a realizátorem

v jedné osobě byl ing. Václav Havel, podnikatel, jehož vnuk – Václav Havel – se později stal prezidentem. Palác Lucerna sehrál důležitou roli také 28. října 1918. Sídlo v něm totiž ústředí obilního úřadu, do něhož směřovaly kroky dvou z pětice hlavních protagonistů zrodu republiky – Antonína Švehly a Františka Soukupa, aby převzali klíče od zásobárny obilí pro obyvatele rodícího se státu.

Palác Harrachů

📍 Jindřišská 20, Praha 1 – Nové Město

Barokní Harrachovský palác nese jméno po Františku Arnoštovi hraběti z Harrachu, jenž ho v 19. století vlastnil. V roce 1918 převzal palác zcela jiný úkol. Ihned po 28. říjnu se tady usadil Národní výbor československý, který v hektické době vzniku nového státu řešil řadu problémů. Z něho se rozšířením vytvořilo Revoluční národní shromáždění, tedy první parlament republiky.

Staroměstské náměstí

📍 Praha 1 – Staré Město

Historicky nejstarší pražské náměstí se dříve označovalo jako Velký rynek. Zde se kdysi usadili první kupci i řemeslníci, aby mohli obchodovat a podnikat. Časem si postavili reprezentativní radnici s orlojem a věží, která se stala dominantou města. Až do roku 1918 zdobil velké tržiště také barokní Mariánský sloup. Bohužel po vyhlášení československého státu, začátkem listopadu 1918, se nevšední dílo sochaře Jana Jiřího Bendla stalo obětí rozvášněného davu, který v něm viděl symbol svržené habsburské moci.

Obecní dům

📍 náměstí Republiky 5, Praha 1 – Staré Město

Žádné jiné místo v Praze není spjaté s událostmi 28. října 1918 tak jako Obecní dům. Vlastně již od okamžiku, kdy byla v Grégrově sále 6. ledna 1918 zveřejněna Tříkrálová deklarace vyjadřující požadavek sebeurčení pro český národ, daly se věci nezadržitelně do pohybu.

Impozantní secesní stavba architektů Antonína Balšánka a Osvalda Polívky vyrostla v letech 1905 až 1912. Ve středu budovy je Smetanova síň, kde 13. dubna 1918 ústy spisovatele Aloise Jiráska zazněla národní přísaha zástupců české kulturní, vědecké a politické veřejnosti.

Ve zdejším Českém pánském klubu se pravidelně scházeli nejvýznamnější představitelé české politické reprezentace, zejména poté, kdy byla obnovena zasedání Národního výboru československého. Portréty pětice mužů 28. října dokazují, že právě tady byl sepsán první československý zákon, stejně jako provolání adresované veškerému lidu nového státu.

Avšak nejdůležitější moment pro Obecní dům nastal o páté hodině 28. října 1918, kdy se Grégrovým sálem rozezněla památná slova o založení Československa.

Pražský hrad

📍 Praha 1 – Hradčany

Pražský hrad býval po staletí sídlem českých králů i císařskou rezidencí. Není divu, že si jej vybral ke svému úřadování první československý prezident Tomáš Garrigue Masaryk, který se ujal svých povinností v prosinci 1918. Brzy se však ukázalo, že je třeba nejprve Hrad pro sídlo státu podstatně upravit. Tohoto úkolu se zhostil Jože Plečnik, významný slovinský architekt, k němuž měl Masaryk naprostou důvěru. Úpravy jsou na teritoriu Pražského hradu dodnes patrné. Patří k nim např. žulový obelisk, Býčí schodiště, Sloupová síň či Jižní zahrady.

Lichtenštejnský palác

📍 Malostranské náměstí 13, Praha 1 – Malá Strana

Lichtenštejnský palác byl kdysi spojován s autoritou královského místodržitele, ale v 19. století se stal sídlem vrchního vojenského velitele Prahy, jehož úřad zde působil i v roce 1918. Obavy z případného zásahu rakousko-uherské armády proti nově vytvářenému Československu byly vysoké. Početná byla také vojenská posádka umístěná v Josefských kasárnách na náměstí Republiky. V Praze tehdy sloužili většinou Maďaři. Proto byla tak důležitá dohoda s vojenským velitelstvím i to, že se v říjnu 1918 případné vojenské obrany Prahy ujalo sokolské hnutí.

Thunovský palác

📍 Sněmovní 4, Praha 1 – Malá Strana

Ve Sněmovní ulici se kdysi scházel Zemský sněm Království českého. Mnozí zvolení členové tohoto sboru pak hráli důležitou roli v politických událostech roku 1918. Revoluční národní shromáždění, vytvořené bezprostředně po vyhlášení československé státnosti, se poprvé sešlo v Thunovském paláci 13. listopadu 1918, aby o den později kodifikovalo nový stát a prohlásilo Tomáše Garrigua Masaryka prezidentem. Stejně tak potvrdilo i členy první československé vlády.

foto: Ivan Král

Rudolfinum

Kolovratský palác

📍 **Valdštejnská 10, Praha 1 – Malá Strana**

Kolovratský palác se v nové republice stal útočištěm předsednictva ministerské rady, tedy de facto předsednictva vlády. Pro potřeby státu byl vykoupen a v roce 1921 po důkladné rekonstrukci předán vládnímu Presidiu, které se sem přestěhovalo ze svých úřadoven na třetím nádvoří Pražského hradu.

Clam-Gallasův palác

📍 **Husova 20, Praha 1 – Staré Město**

Monumentální palácová budova, jejíž průčelí zdobí sochy Matyáše Bernarda Brauna, se postupem doby stala významným kulturním centrem, kde se pořádaly výstavy a kde se také hrálo divadlo.

Bezprostředně po 28. říjnu 1918 prostory paláce využilo ministerstvo financí, v jehož čele stál Alois Rašín. Právě odtud Rašín organizoval nutné okolkování bankovek v oběhu, a tím také vytvoření samostatné československé měny.

Rudolfinum

📍 **Alšovo nábřeží 12, Praha 1 – Staré Město**

Impozantní dojem vzbuzuje budova Rudolfinu, postavená jako kulturní a společenské centrum metropole architekty Josefem Schulzem a Josefem Zítkem v roce 1885. V letech 1919–1939 v budově sídlila Poslanecká sněmovna Národního shromáždění. Na místě původního koncertního sálu zasedali a rozhodovali poslanci až do dramatických dnů nástupu nacistické moci.

Příběhy osobností

Tomáš Garrigue Masaryk

* 1850 Hodonín

† 1937 Lány

Masaryk patří k nejvýznamnějším osobnostem novodobých československých dějin. Dnes ho považujeme především za pomyslný symbol novodobé české státnosti.

Obdivuhodný muž, který se ve svých 65 letech pokusil o zdánlivě nemožné: domníval se, že si **Češi a Slovinci zaslouží samostatný demokratický stát** a rozhodl se iniciovat jeho vytvoření. Pustil se však do velmi komplikovaného úkolu – na pozadí „Velké války“ v USA, Velké Británii, Francii, Rusku i Itálii oslovit a hlavně přesvědčit rozhodující představitele dohodových mocností. Na toto nelehké dílo nebyl zcela sám; obklopil se několika spolupracovníky, s jejichž pomocí v letech 1914–1918 trpělivě a důsledně postupoval. Nakonec se však neuvěřitelné stalo skutkem a **28. 10. 1918 byla v Praze vyhlášena Republika československá**.

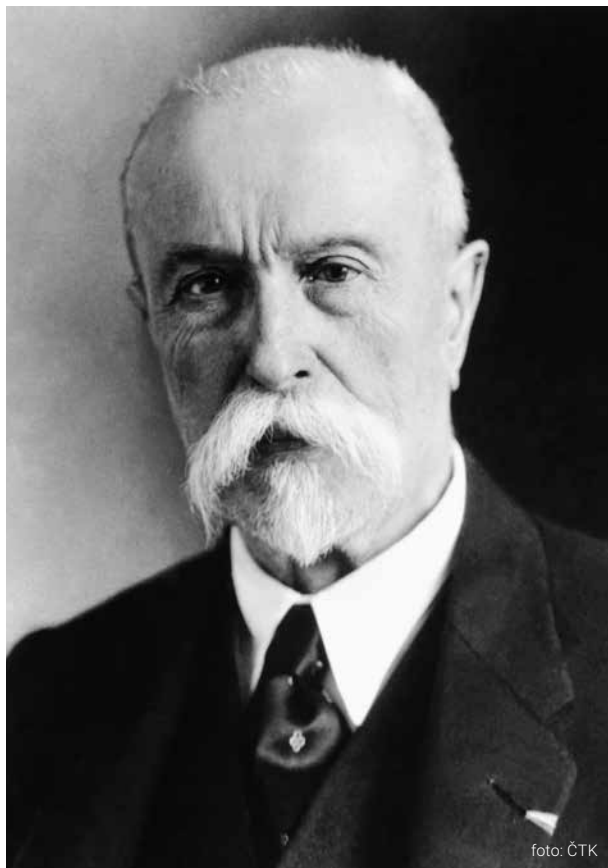

foto: ČTK

Tomáš Garrigue Masaryk nikdy nebyl v pravém slova smyslu politikem, ale vždy se zajímal o věci veřejné. Během svého působení v Říšském parlamentu nejprve prosazoval program autonomie českých zemí v rámci Rakousko-Uherska. Když si uvědomil, že vídeňská vláda takové postavení českého národa odmítá, dostal se do opozice. Na prahu první světové války pak radikálně přehodnotil svůj názor a rozhodl se **iniciovat vznik samostatného československého státu**.

Od prosince 1914 působil v zahraničí a usiloval o podporu programu, který jasně vytyčil 6. července 1915 v Ženevě. Usadil se na mnoho měsíců v Londýně, orientoval se především na získání podpory v anglosaských zemích a za klíčové považoval formování československého zahraničního vojska, tedy československých legií. V únoru 1916 stál u založení Československé národní rady v Paříži. Z ní se vytvořila prozatímní vláda budoucího státu. Když v Rusku prosadil uznání legií, odjel do USA, kde 18. října 1918 vydal tzv. **Washingtonskou deklaraci – prohlášení nezávislosti československého národa**.

14. listopadu 1918 a poté ještě v letech 1920, 1927 a 1934 se stal **československým prezidentem**. Ačkoli jeho skutečné prezidentské pravomoci byly velmi omezené, dokázal svou přirozenou autoritou a nadstranickostí ovlivnit vzájemný respekt a spolupráci jinak zatvrzelých rivalů.

Jeho celoživotní láskou byla vzdělaná, emancipovaná, přirozeně sebevědomá a tolerantní Američanka **Charlotta Garrigue**. Jméno své ženy přijal jako součást vlastního příjmení, což jasně vyjadřovalo Masarykův názor na vztah muže a ženy. „*Žena mužovi je úplně rovná, jen rozdíl fyzický budiž uznáván: ona je slabší.*“

Edvard Beneš

* 1884 Kožlany

† 1948 Sezimovo Ústí

Ministr zahraničí, státník a také druhý československý prezident. Málokterá osobnost naší minulosti vzbuzuje tolik emocí a rozdílných názorů. Byl to však právě Edvard Beneš, kdo se výrazně zasloužil o vznik moderního československého státu. Na mezinárodní úrovni Versailleské mírové konference dokázal obhájit jeho existenci i podobu. Řečeno slovy prezidenta T. G. Masaryka: „*Bez Beneše bychom republiku neměli.*“

Již před první světovou válkou si Beneš dobře uvědomoval potřebu vyřešit národnostní problémy v monarchii. Když propukl celosvětový konflikt, podpořil v otázce české státnosti postoj T. G. Masaryka. Nejprve se postavil **do čela české Maffie**, organizace zajišťující informovanost i finanční podporu Masarykovu zahraničnímu odboji. Na sklonku září 1915 se pak rozhodl odejít do exilu a osobně se podílet na vzniku samostatného československého státu.

Nezastupitelný úkol připadl Benešovi v říjnu 1918, zejména při setkání české politické reprezentace v Ženevě. Šlo o zásadní dis-

kuzi, v níž se sblížovala stanoviska zahraničního odboje s domácími politiky. Neméně důležitá pak byla jeho osobní účast na mezinárodní poválečné mírové konferenci ve Versailles.

V roli ministra zahraničí, v níž se velmi dobře osvědčil, působil nepřetržitě od roku 1918 do roku 1935. Nové Československo orientoval na spolupráci s Francií a Malou dohodou. Byl mužem obrovského politického rozhledu, uměl celkem dobře odhadnout budoucnost mezinárodních vztahů. Jako **spoluzakládající člen Společnosti národů (SN)** byl jejím místopředsedou a později i předsedou.

Před vzrůstající agresivitou nacistického Německa nejen varoval, ale také se snažil pro obranu Československa uzavřít novou československo-sovětskou smlouvu. Přes tyto snahy se mu, již ve funkci prezidenta, nepodařilo československý zápas na obranu republiky vyhrát. Mnichovská dohoda ukázala, jak křehká je evropská bezpečnost.

Po abdikaci a odchodu do emigrace vytvořil Beneš v Londýně **exilovou československou vládu**, která od začátku spoléhala na spolupráci s protifašistickou koalicí. Politika „*odčinění Mnichova*“ pak výrazně ovlivnila také Benešův postoj v průběhu druhé světové války a po roce 1945. To už ovšem byla jiná kapitola Benešova politického osudu završená událostmi února 1948.

Alois Rašín

* 1867 Nechanice

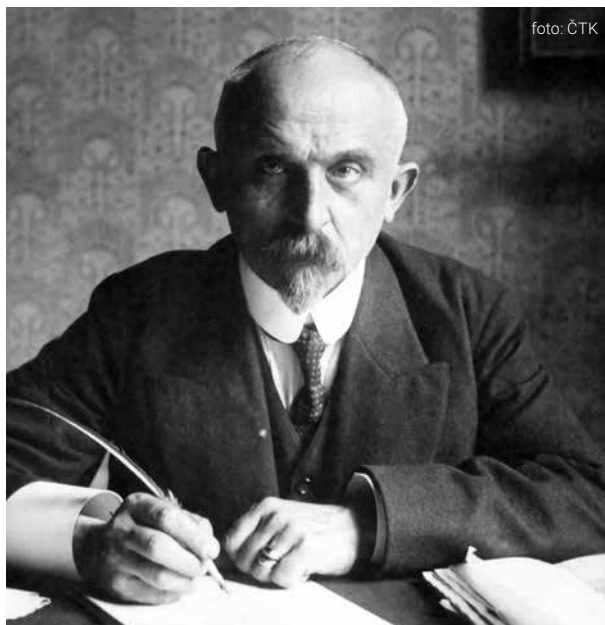
† 1923 Praha

Tento nesmírně cílevědomý muž se v novém Československu proslavil jako **ministr financí**. Byl ekonomem, právníkem, politikem a jedním z nejvýznamnějších představitelů nové republiky. Rakousko-uherskými soudy byl za svého života dvakrát odsouzen, z toho jednou k trestu smrti. Zemřel však na následky **atentátu**.

Jako mladý advokátní koncipient pracoval JUDr. Alois Rašín u Zemského trestního soudu, praxi získával také v několika advokátních kancelářích. Pro své radikální názory byl souzen v politickém procesu s tzv. Omladinou, který probíhal v lednu a únoru 1894 v Praze. Mladý právník byl obviněn ze spolčování proti císaři a z iniciování údajného tajného protihabsburského spolku.

Brzy po vypuknutí první světové války se začala psát nová kapitola v životě Aloise Rašína. Přestože nesouhlasil se všemi názory T. G. Masaryka, podpořil zahraniční odboj, stal se jedním z prvních členů české Maffie a **zapojil se do protirakouské činnosti**. Osudným se mu stalo politické přátelství s Karlem Kramářem. 12. července 1915 byl Alois Rašín zatčen a v následném monstprocesu odsouzen k trestu smrti za vlastizradu. Amnestie vyhlášená nastupujícím císařem Karlem I. znamenala naštěstí svobodu.

Byl jedním z „mužů 28. října“, což v praxi znamenalo, že onoho osudového dne vyhlášoval v Obecním domě vznik republiky a první československý zákon, který sám vytvořil. Zároveň byl spoluvůrcem výzvy k pokojnému a důstojnému státnímu převratu.

Jako ministr financí měl stabilizovat československou ekonomiku. Podařilo se mu to uzavřením státní hranice, okolováním bankovek a částečným stažením oběživa. Spolu s tím musel **vytvořit československou měnu**, zajistit finanční půjčku pro nový stát a postarat se o bankovní garance. Byl zastáncem měny kryté zlatem, vyrovnaného státního rozpočtu, silného podílu soukromého vlastnictví a deflační politiky státu. Na jeho hlavu se snášela řada výtek, ale i přímých útoků. Přestože byl nejméně populárním členem vlády, nebral na to žádný ohled. Dne 5. ledna 1923 vystřelil na Rašína před jeho domem v Žitné ulici mladý anarchista a Alois Rašín svému zranění podlehl.

Milan Rastislav Štefánik

* 1880 Košariská

† 1919 Ivanka pri Dunaji

Výjimečný, nesmírně nadaný muž, který nebyl politikem, ale politika se mu stala prostředkem k naplnění cíle. **Jeho hlavní myšlenkou bylo spojit Čechy a Slováky do společného státu**, nezávislého na habsburské monarchii. Byla to myšlenka, za jejíž prosazení se rozhodl bojovat všemi prostředky, jak diplomatickými, tak i vojenskými.

V mládí ho zlávalo studium astronomie na filozofické fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze, kde se stal žákem T. G. Masaryka a otevřeně se hlásil k protiuherskému programu. Jelikož se chtěl i nadále věnovat astronomii, odjel do Paříže, aby mohl pokračovat ve studiu i vědecké práci. Pracoval jako asistent na hvězdárně v Meudonu a opakovaně se účastnil výprav na Mont Blanc. Ve svém oboru se zabýval především pozorováním Slunce a meteoritů. Za své úspěšně dovršené úkoly v oblasti meteorologie a telegrafie ho Francie ocenila **křížem rytíře Řádu čestné legie**.

foto: ČTK

Po vypuknutí první světové války se, nyní už jako francouzský občan, přihlásil do armády, která ráda využila jeho odborných schopností. Stál za Masarykovým programem samostatnosti československého národa. V roce 1916 se podílel na vzniku Československé národní rady, reprezentativního orgánu budoucího státu. Pomohl také formovat československé legie v Itálii, Srbsku, Rumunsku a Rusku. Mezi jeho nejúspěšnější diplomatické výsledky patří **Dekret o vytvoření česko-slovenské armády ve Francii**, který v prosinci 1917 vydala francouzská vláda.

Štefánik jako uznávaný specialista s výbornými kontakty na politické elity dohodových mocností se rozhodl pro zahraniční odboj. V trojici Masaryk – Beneš – Štefánik měl zásadní úlohu. Domlouval důležitá jednání s nejvyššími představiteli Dohody, ačkoli se názorově v některých bodech od Masaryka výrazně lišil. Například podoba budoucího Československa se stala ožehavým tématem, neboť Štefánik měl k republikovému uspořádání značné výhrady, vždy však hledal a nalézal kompromisní řešení.

Při vytváření první československé vlády se s ním počítalo v roli **ministra vojenství**. Měl na starosti vojáků v zahraničí, především legionáře. Proto se zúčastnil také mírové konference ve Versailles.

Milan R. Štefánik se konečně po dlouhé době vrátil do vlasti na jaře 1919. Během cesty dne 4. května 1919 tragicky **zahynul nedaleko Bratislavy při leteckém neštěstí**.

Karel Kramář

* 1860 Vysoké nad Jizerou

† 1937 Praha

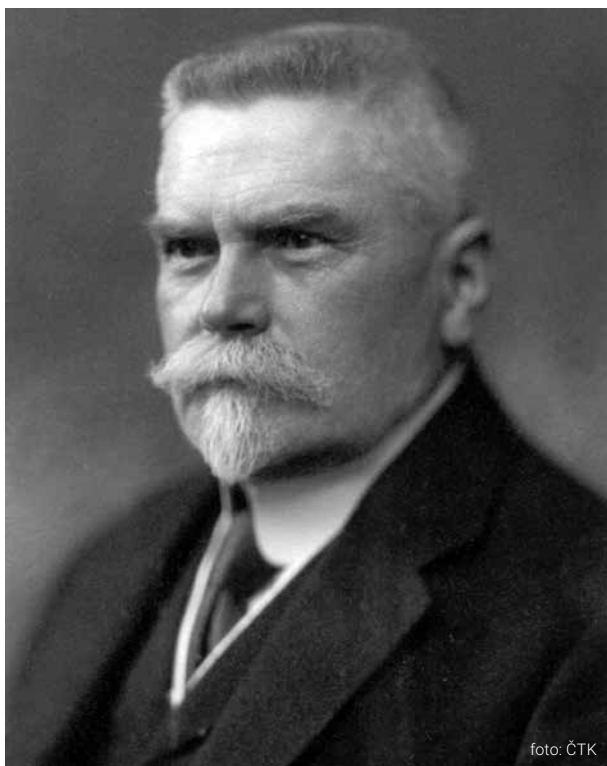
Osud Karla Kramáře byl v mnohém spojen se vznikem Československa, ale on sám stál v jeho čele jen velmi krátce. Ačkoli byl jedním ze „zakladatelů“ a spoluvůrců československé státnosti, kterého lze označit výrazem **profesionální politik**, zůstal nakonec zcela stranou vrcholného dění.

Jako vystudovaný právník se od mládí zabýval problematikou českého státního práva a také ekonomickým přínosem českých historických zemí pro habsburskou monarchii. V průběhu doby se seznámil s T. G. Masarykem, s nímž spoluvytvořil politickou skupinu realistů. Jejich programem byla realistická, na odborné bázi postavená pronárodní politika.

V roce 1891 úspěšně kandidoval do Říšského parlamentu a stal se tak **nejmladším poslancem v habsburské monarchii**. O tři roky později tento úspěch ještě doplnil o křeslo do českého zemského sněmu. Měl vynikající řečnické schopnosti, mluvil jasně, srozumitelně a cíleně. Byl úspěšný a na začátku 20. století se postavil **do čela Národní strany svobodomyšlné – tzv. Mladočechů**.

Pro své proruské názory, s nimiž se vůbec netajil, se logicky ocitl v hledáčku rakouské tajné policie. Kromě toho se však značně angažoval v české Maffii. Netrvalo dlouho a Karel Kramář byl zatčen. Ve

vězení strávil nakonec 25 měsíců, posléze dostal milost od nastupujícího habsburského císaře Karla I. Definitivní amnestie znamenala také návrat do politického života. V březnu 1918 se vytvořila Česká státoprávní demokracie později nazývaná stranou Národních demokratů. Do jejího čela byl vybrán právě on.

Říjen 1918 zastihl Karla Kramáře v plné aktivitě. Při jednání domácího a zahraničního odboje na důležité schůzce v Ženevě bylo rozhodnuto, že se stane **předsedou první československé vlády**. Následoval triumfální návrat do vlasti, uznání zásluh a premiérské křeslo, s nímž byla také spojena účast na mezinárodní konferenci ve Versailles.

Právě jednání na Pařížské mírové konferenci ukázala, jak velká názorová **propast panuje mezi Kramářovým procarským postojem a Benešovým diplomatickým stanoviskem**. Kramář se neuměl vyrovnat s potřebou diplomatických ústupků, ani se skutečností, že se Československo musí přizpůsobit daleko silnějším spojencům. Ani na domácí politické scéně nebyl Kramář úspěšný. Po volbách v roce 1919 se již do čela vlády ani do jiných důležitých pozic ve státní správě nevrátil.

S mapami a průvodci Prague City Tourism budete v Praze jako doma!

Tyto a mnohé další tituly si můžete zdarma vyzvednout v našich turistických informačních centrech, kde vám i rádi poradíme.

Staroměstská radnice

📍 Staroměstské nám. 1, Praha 1
🕒 denně 9 - 19

Na Můstku

📍 Rytířská 12, Praha 1
🕒 denně 9 - 19

Prague.eu